מבררת הגמרא: **וְעוֹלָה גּוּפָהּ מְנָלָן** – ועולה עצמה מנין שמתן דמה על קיר המזבח שתחתיו יש יסוד. משיבה הגמרא: **אָמַר קְרָא** – נאמר בתורה (ויקרא ד כה) בענין חטאת שמביא הנשיא [–מלך], 'וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ **אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעוֹלָה**', והיה לו לכתוב 'אל יסוד המזבח', שהרי כבר כתוב 'ונתן על קרנות מזבח העולה', ומדוע חזר וכתב 'מזבח העולה', **אַלְמָא** – מוכח מכך שעוֹלָה **מְעוּנָּה יְסוֹד**, ובך כוונת הפסוק, אל יסוד המזבח תזרוק את דם העולה.

שנינו במשנה: **יָצְתָה בַּת רִאשׁוֹנָה וכו'** ונכנסה כת שניה וכו' נכנסה שלישית.

הגמרא מביאה ברייתא המתבטאת בלשון גנאי על הכת השלישית: **תָּנָא** – שנינו בברייתא, **הִיא** [–הכת השלישית] **נִקְרֵאת 'בַּת עֲצֶלְנִית'** על כך שנתעצלה להיות אחרונה.

שואלת הגמרא: **וְהָא לֹא סָגֵי דְּיָלְאוּ חָכֵי** – הלא אי אפשר בלעדיה, שהרי מצוה להקריב את הפסח בשלש כתות, כמו שדרשו לעיל (סד:), **מַאי חָזֵי לְהוּ לְמֵיעְבַּד** – ומה היה להם לעשות. משיבה הגמרא: **אֲפִילּוּ הָכֵי, אֵיבָעֵי לְהוּ לְזָרוּזֵי נַפְשַׁיְיהוּ** – היה עליהם להזדרז ולהיות מן הראשונים, **כְּדְתַנְיָא** בברייתא בענין הדומה לזה, **רַבִּי אוֹמֵר, אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם** להתקיים **בְּלֹא בַּפָּם** – מובר בשמים, **וּבְלֹא בּוּרְסִי** – מעבד עורות, כי שניהם נצרכים לעולם, אך **אַשְׁרֵי מִי שֶׁאוּמָּנָתוֹ בַּפָּם, וְאוֹי לוֹ לְמִי שֶׁאוּמָּנָתוֹ בּוּרְסִי**. וכמו כן, **אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם** להתקיים **בְּלֹא זְכָרִים וּבְלֹא נְקֵבוֹת, אך אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּנָיו זְכָרִים, וְאוֹי לוֹ לְמִי שֶׁבָּנָיו נְקֵבוֹת**. וכן בענייננו אף שאי אפשר ללא הכת השלישית, אך אוי לה לכת שהתעצלה להיות אחרונה.

שנינו במשנה: **כְּמַעֲשֵׂהוּ בַּחוֹל וכו'** כך מעשהו בשבת, אלא שהכהנים מדיחים את העזרה שלא ברצון חכמים.

הגמרא מבררת לאלו חכמים נתכוונה המשנה. שואלת הגמרא: **שֶׁלֹּא בִּרְצוֹן מַאן** – מי הוא התנא שלדעתו אסור היה להדיח את העזרה בשבת. משיבה הגמרא: **אָמַר רַב חִסְדָּא, שֶׁלֹּא בִּרְצוֹן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר**, הסובר (להלן בברייתא) שהמכבד [–מטאטא] את הבית בשבת חייב חטאת, וכן המדיח שדומה לו, ומאחר שהדיחו את העזרה אחר שכבר הושלמו עבודות הפסח ונעשה צורך גבוה, לא הותרה עוד עשיית מלאכה בשבת. **דְּאִי רַבָּנָן** – שאם לדעת חכמים, **הָא אָמְרִי** – הרי אמרו שכיבוד בשבת **שַׁבָּת הוּא** – אינו אסור אלא מדרבנן, **וְאֵין** איסורי **שַׁבָּת** נוהגים **בַּמִּקְדָּשׁ**, ומותר לדעתם להדיח את העזרה בשבת.

מבררת הגמרא: **מַאי הִיא** הברייתא בה נחלקו רבי אליעזר וחכמים. משיבה הגמרא: **דְּתַנְיָא** בברייתא, **אֶחָד הַחוֹלֵב** – מושך ומוציא חָלָב מן הבהמה בשבת, **וְאֶחָד הַמְחַבֵּץ** – נותן קיבת בהמה לתוך חָלָב להקפות אותו ולהפרידו ממי החלב, **וְאֶחָד הַמְגַבֵּן** – עושה גבינה על ידי קיבוץ פתיתי החלב שנתהוו לאחר הפרדת מי החלב, והדבקתם לגוש אחד, עובר על איסור מלאכה בשבת, שכן החולב תולדת מפרק הוא ממלאכת דש, והמחבץ תולדת בורר הוא, והמגבן תולדת בונה הוא. ושיעורם של אלו להתחייב עליהם [קרבן חטאת בשוגג, וסקילה במזיד והתראה] כשעשאם בשבת **בַּפְּגָרוֹת** – כגודל תאנה יבשה. ממשיכה הברייתא: **הַמְכַבֵּד** – המטאטא את הבית, **וְהַמְרַבֵּץ** – המזלף מים כדי להרביץ ולהשכיב את האבק שלא יעלה באויר, **וְהָרוֹדֶה חַלּוֹת דְּבַשׁ** – המפריד חלות שבכוורת של דבורים העשויות משעוה והדבש כנוס בתוכן, אם עשה אחת ממלאכות אלו **בְּשׁוֹגֵג בְּשַׁבָּת, חַיָּיב חַטָּאת, הֵזִיד** – ואם עשאן במזיד **בְּיוֹם טוֹב, לוֹקֶה אֶת הָאַרְבָּעִים**, דִּבְרֵי **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר**, שכן המכבד והמרבץ משוה וממלא את הגומות שבקרקע, ועובר בכך על מלאכת בונה. והרודה חלות דבש תולש דבר ממקום גידולו, ועובר בכך על מלאכת קוצר כמו התולש מן הקרקע.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה – אחד המכבד, ואחד המרבץ והרודה חלות דבש, **אֵינוֹ** אסור **אֶלָּא מִשּׁוּם שַׁבָּת**, שהמכבד והמרבץ אינו אלא ספק שמא ישוה הגומות, ואינו מתכוין לכך, ומלאכה שאינו מתכוין לה ואינה ודאית אינה אסורה אלא מדרבנן. וכן הרודה חלות דבש אין בכך איסור תורה, משום שאינו חייב מן התורה אלא כשתולש מהקרקע. הלכך לדעת חכמים שאין במכבד אלא איסור שבות, מותר להדיח את העזרה בשבת, שאין שבות במקדש, אבל לדעת רבי אליעזר שהמכבד והמדיח את הקרקע עובר על איסור תורה, נעשתה הדחת העזרה בשבת שלא כדין, משום שעשו זאת לאחר שכבר הוקרבו הקרבנות.

ביאור נוסף בדברי המשנה: **רַב אַשִׁי אָמַר, אֲפִילּוּ תֵּימָא** [–תאמר] שכוונת המשנה **שֶׁלֹּא בִּרְצוֹן חֲכָמִים** החולקים על רבי אליעזר, הסוברים שאין בהדחה איסור מן התורה, לא תקשה לך מדוע אסרוה אף במקדש, **וְהטעם**, משום שמשנתנו **רַבִּי נָתָן הִיא, דְּתַנְיָא** בברייתא, **רַבִּי נָתָן אוֹמֵר**, רק איסור **שַׁבָּת שצְרִיכָה לעבודה, הֵהֵיתִירוּ** במקדש, אבל **שַׁבָּת שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה לֹא הֵהֵיתִירוּ**, והדחת העזרה נעשתה אחר שכבר הקריבו את כל קרבנות הפסח, ואין בה צורך לעבודה, ושבות מעין זו לא הותרה במקדש.

שנינו במשנה: **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כּוֹס הָיָה מְמַלֵּא וכו'** מדם התערובת וזורק ממנו זריקה אחת על המזבח, ולא הודו לו חכמים.

הגמרא מביאה ברייתא בה מפורט משא ומתן בין התנאים בדין זה: **תַּנְיָא** בברייתא, **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כּוֹס הָיָה מְמַלֵּא מִדַּם הַתַּעֲרוּבוֹת** – מדמם שנשפך על הרצפה שמעורב בו דם מכל הקרבנות, וזורקו על המזבח, **שֶׁאִם יִשָּׁפֵךְ דָּמוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן** [–מקרבנות הפסח], **נִמְצָא** כוס זה שמילאו וזרקו על גבי המזבח **מְכַשְּׁירוֹ**, שהרי הדם הנשפך מעורב בו. **אָמְרוּ לוֹ** חכמים **לְרַבִּי יְהוּדָה, וַהֲלֹא** הדם שנשפך **לֹא נִתְקַבֵּל בִּכְלִי** אלא נשפך מצואר הבהמה לארץ, ודם שנשפך קודם שהתקבל בכלי, אין לו תקנה, כי גם אם יאספנו אינו כשר להזרק על המזבח, ואם כן איך הוכשר הקרבן שדמו נשפך, על ידי זריקת דם זה.

הגמרא מפסיקה מהבאת המשך דברי הברייתא, כדי לברר מה תמהו חכמים על דברי רבי יהודה. שואלת הגמרא: **מָנָא יָדְעִי** – מנין לחכמים לקבוע בודאות שהדם שעל הרצפה נשפך מצואר הבהמה ולא נתקבל בכלי. אומרת הגמרא: **אֶלָּא חָכֵי קָאָמְרִי לֵיהּ** – כך אמרו לו חכמים, יש לחשוש **שֶׁמָּא לֹא נִתְקַבֵּל בִּכְלִי**, ולא מועילה לו זריקה.

הגמרא חוזרת להביא את המשך דברי הברייתא: **אָמַר לָהֶן** רבי יהודה לחכמים, **אַף אֲנִי לֹא אָמַרְתִּי שיועיל אֶלָּא בְּאופן שנִּתְקַבֵּל** הדם **בִּכְלִי** לפני שנשפך על הרצפה.

הגמרא מבררת מה השיב רבי יהודה לחכמים. שואלת הגמרא: **מָנָא יָדַע** – מנין ידע רבי יהודה שהדם שהוא ממלא בכוס נתקבל בכלי שרת ואחר כך נשפך, שמא נשפך קודם שנתקבל בכלי שרת, ואין לו תקנה. ואף שיתכן שנשפך לאחר שנתקבל בכלי, וזריקה זו תכשירו, מכל מקום כיון שאין בכך אלא חשש בעלמא אין לנו לתקן תקנה זו שאינה מכשירה את הקרבן בודאות. משיבה הגמרא: **כְּהָנִים** וְרִיזִין הֵן ובודאי נזהרו לקבל את כל הדם, והדם שנשפך על הארץ נתקבל תחילה בכלי.

ממשיכה הגמרא ומקשה: **אִי** כהנים **וְרִיזִין הֵן, אַמַּאי מְשַׁתְּפִיךְ** – מדוע יש לחשוש כלל שנשפך הדם לאחר שנתקבל בכלי. מתרצת הגמרא: **אַגַּב וְרִיזוּתַיְיהוּ דְּעָבְדִי, מְשַׁתְּפִיךְ** – מתוך שמזדרזים הכהנים וממהרים לזרוק את הדם, עלול הכלי ליפול מידיהם ולהישפך.

הגמרא מקשה על דברי רבי יהודה: **וַהֲלֹא דַּם הַתַּמְצִית** [–דם שמתמצה ושותת לאחר שחיטת הבהמה] הפסול לזריקה, **מְעוֹרֵב בּוֹ** – בדם שברצפה שהנפש יוצאת בו, שכשר לזריקה, וכיון שיש דם התמצית יותר מדם הנפש של הקרבן שדמו נשפך, הרי הוא בטל ברוב, וכיצד תועיל זריקת דמו. מתרצת הגמרא: **רַבִּי יְהוּדָה לְטַעֲמֵיהּ** – לשיטתו, **דְּאָמַר, דַּם הַתַּמְצִית דָּם מְעַלְיָא הוּא** – דם גמור הוא, וממילא כשר הוא לזריקה. **דְּתַנְיָא** בברייתא, האוכל בזית **מִדַּם הַתַּמְצִית** של חולין או של קדשים, **בְּאַזְהָרָה** – עובר בלאו ולא בכרת, שנאמר (ויקרא יז יד) 'כִּי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמוֹ בְנַפְשׁוֹ הוּא וגו' כָּל אֹכְלָיו יִכָּרֵת', מכאן שאין חייבים כרת אלא על אכילת דם שהנפש יוצאת בו ולא על דם התמצית. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר**, אף האוכל מדם התמצית, **בְּהִיכָּרֵת**. הרי שלרבי יהודה דם התמצית הוא דם גמור כדם הנפש, וממילא הוא הדין שכשר לזריקה.

חוזרת הגמרא ומקשה: **וְהָאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה לְעָנְיַן כַּפָּרָה** – לענין זריקת דם קדשים, **שֶׁאֵינוֹ מְכַפֵּר** בדם התמצית, **שֶׁנֶּאֱמַר** (שם יז יא) **'כִּי הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר'**,

ויש לדרוש שרק דָּם שֶׁהַנֶּפֶשׁ יוֹצְאָה בּוֹ, מְכַפֵּר, הוא הדם המקלח בשעת השחיטה, אבל דָּם שֶׁאֵין הַנֶּפֶשׁ יוֹצְאָה בּוֹ, כגון דם התמצית, אֵינוֹ מְכַפֵּר, ואם כן חוזרת הקושיא שדם הנפש שנשפך לרצפה, הרי הוא בטל בדם התמצית הפסול. מתרצת הגמרא: אֶלָּא רַבִּי יְהוּדָה לְטַעְמֵיהּ – לשיטתו, דְּאָמַר, אֵין דָּם מְבַטֵּל דָּם – שני מיני דמים אינם מבטלים זה את זה, מפני שהם מין אחד, ומין במינו אינו בטל, לפיכך הדם הכשר לעולם אינו מתבטל בדם פסול, ואפילו בזריקת מעט ממנו יוצא ידי חובת זריקה.

הדם שנשפך על הרצפה היה מתערב באמת המים שעוברת בעזרה ויוצא החוצה דרך נקב שהיה בחומת העזרה, ובעת הקרבת קרבן פסח נהגו לסתום נקב זה, כדי שיתאסף הדם מכל הפסחים בתוך העזרה. בברייתא שלהלן יתבאר טעם הדבר. הגמרא מביאה את המשך הברייתא, בו מביא רבי יהודה ראיה לדבריו: תַּנְיָא בברייתא, אָמַר לָהֶן רַבִּי יְהוּדָה לַחֲכָמִים, לְדִבְרֵיכֶם שלא היו ממלאים כוס מדם התערובת, לָמָּה פּוֹקְקִין [–סותמים] אֶת הָעֲזָרָה [–את נקב יציאת הדם מהעזרה] בערבי פסחים, בודאי זהו כדי שיוכלו למלאות כוס דם שמעורב מהדם שנשפך, אבל לדעתכם לשם מה פקקו את העזרה. אָמְרוּ לוֹ חכמים לרבי יהודה, לפיכך פקקו את העזרה, משום שֶׁשָּׁכַח הוּא לִבְנֵי אַהֲרֹן שֶׁיֵּלְכוּ עַד אַרְכּוּבוֹתֵיהֶם [–ברכיהם] בַּדָּם.

הגמרא מקשה על מנהג פקיקת העזרה: וְהָא קָא חָיְיץ – הלא הדם חוצץ בין רגלי הכהנים לרצפת העזרה, ואסור שיהיה דבר חוצץ בין רגלי הכהנים לרצפה שנאמר (דברים יח ה) 'לַעֲמוֹד לְשָׁרֵת' ובשאינו עומד על הרצפה אין זו עמידה. מתרצת הגמרא: הדם לַח הוּא, וְאֵינוֹ חוֹצֵץ. כְּדְתַנְיָא – כמו ששנינו בברייתא, הַדָּם, וְהַדְיוֹ, וְהֶחָלֶב, וְהַדֶּשֶׁא, שעל בשר האדם שטובל במקוה, בזמן שהם יְבֵשִׁים, חוֹצְצִין, אבל אם הם לַחִין, אֵין חוֹצְצִין.

מוסיפה הגמרא ומקשה: וְהָא קָמְתַּיּוֹסֵי מָאנֵיהוּ – הלא בגדי הכהנים מתלכלכים מהדם (ותנן) [וְתַנְיָא], הָיוּ בְּגָדָיו מְטוּשְׁטָשִׁין – מלוכלכים בטיט וְעָבָר, עֲבוֹדָתוֹ פְּסוּלָה. וְכִי תֵּימָא – ואם תרצה לומר, דְּמַדְלוּ לְהוּ לְמָאנֵיהוּ – שהגביהו הכהנים את בגדיהם שלא יתלכלכו, וְהָתַנְיָא – והרי שנינו בברייתא, נאמר בתורה (ויקרא ו ג) 'וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד', דורשת הברייתא, 'מִדּוֹ' כְּמִדָּתוֹ, כלומר, שתהא הכתונת לפי מידת קומתו של הכהן, שֶׁלֹּא יְחַסֵּר וְלֹא יוֹתִיר – שלא תהא מוגבהת מהארץ ולא נגררת על הארץ ומכיון שאינם רשאים להגביה בגדיהם, הם מתלכלכים ונפסלים לעבודה.

מתרצת הגמרא: מה שאמרנו שהלכו הכהנים בדם, היה זה בְּהוֹלָכַת אֵיבָרִין לַכֶּבֶשׁ להקטירם, דְּלָאו עֲבוֹדָה הִיא – שאינה עבודה, ואינה צריכה בגדי כהונה, ואז הגביהו את בגדיהם שלא יתלכלכו. חוזרת הגמרא ותמהה: וְלָא – וכי הולכת איברין לכבש אינה עבודה, וְהָא מִדְּבָעֵי כְּהוּנָּה – ממה שהולכת האיברים אינה כשירה אלא על ידי כהן, מוכח שֶׁעֲבוֹדָה הִיא, שדבר שאינו עבודה, אף הזר יכול לעשותו. ומנין שצריכה כהונה, דְּתַנְיָא, נאמר (שם א יג) 'וְהִקְרֵב וְהִבְרִעַיִם יִרְחַץ בַּמַּיִם וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה', ומבארת הברייתא, שההקרבה המוזכרת כאן זוֹ הוֹלָכַת אֵבָרִים לַכֶּבֶשׁ, הרי שהיא צריכה כהן ובגדי כהונה. מסיקה הגמרא: אֶלָּא בְּהוֹלָכַת עֲצִים לַמַּעֲרָכָה שעל המזבח, היו הכהנים הולכים בתוך הדם והגביהו בגדיהם, דְּלָאו עֲבוֹדָה הִיא – שאינה עבודה. מקשה הגמרא: סוף סוף בְּהוֹלָכַת אֵבָרִים לַכֶּבֶשׁ, וּבְהוֹלָכַת הַדָּם למזבח, שעבודה הם, ולא יכלו הכהנים להגביה בגדיהם, מֵיהָא [–מכל מקום] הֵיכִי אָזְלִי – כיצד הלכו הכהנים כאשר היתה האמה סגורה והיתה העזרה מלאה בדם, באופן שלא יתלכלכו בגדיהם. מתרצת הגמרא: דְּמַסְנְפִי אַאִיצְטַבֵּי – בשעת הולכת הדם והאיברים הלכו על איצטבאות שהיו בנויות מאבנים והיו מוגבהות מהרצפה, ובשעה שהוליכו עצים למערכה הלכו על קרקע העזרה בתוך הדם.

שנינו במשנה: כֵּיצַד תּוֹלִין וּמַפְשִׁיטִין וכו', קָרְעוּ וְהוֹצִיאוּ אֶת אֵמּוּרָיו נָתְנָם בַּמֶּגֶס (להקטירם) [וְהִקְטִירָן]. ומשמע שהמפשיט עצמו היה מקטיר את האימורים. מקשה הגמרא: אָטוּ הוּא גּוּפֵיהּ חֲוָה מַקְטַר לְהוּ – האם המפשיט עצמו שהוא זר, היה מקטיר את האימורים, הלא זר פסול להקטרת אימורים. מתרצת הגמרא: אֵימָא – אמור ובאר את המשנה, שהמפשיט היה נותן את האימורין במגס כדי לְהַקְטִירָן עַל גַּבֵּי הַמּוּבָּחַ, כלומר עד שיבוא כהן הראוי להקטיר ויקטירם.

שנינו במשנה: יָצְתָה כַּת רִאשׁוֹנָה וכו', ובשבת היו ממתינים עם פסחיהם בהר הבית, וכשחשיכה יצאו וצלו את פסחיהם. מביאה הגמרא ברייתא: תָּנָא, כשהיו הולכים לבתיהם היה כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹתֵן פִּסְחוֹ בְּעוֹרוֹ של הפסח שהופשט ממנו, וּמַפְשִׁילוֹ לַאֲחוֹרָיו – ותולהו על כתיפו. אָמַר רַב עִילַּאי, צורת נשיאה זו היא כדרך טַיָּיעוּת – סוחרים ישמעאלים.

הדרן עלך תמיד נשחט

פרק ששי - אלו דברים

בתחילת פרק זה עוסקים בערב פסח שחל בשבת, איזה מלאכות הנצרכות להקרבת קרבן פסח דוחות את השבת ואיזה אינן דוחות. בהמשך הפרק מובאים דיני קרבן חגיגה הבא עם הפסח. ובסופו עוסקים בדין קרבן פסח ושאר קרבנות שנשחטו בשבת באופן פסול, אימתי מתחייבים עליהם משום חילול שבת.

משנה

קרבן פסח דוחה את השבת, לפיכך אם חל ערב פסח בשבת מקריבים את הפסח. לדעת חכמים לא הותר אלא מה שמוכרחים לעשות בו ביום, אך מלאכות השייכות לקרבן פסח שניתן לעשותן ביום אחר, אינן דוחות את השבת. ורבי אליעזר חולק על כך. וכפי שיבואר במשנה: אֵלּוּ דְּבָרִים הנצרכים בְּהקרבת קרבן פֶּסַח שֶׁדּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, שכשחל ארבעה עשר בניסן בשבת הם נעשים בו על אף שהן מלאכות האסורות בשבת, שְׁחִיטָתוֹ, וּזְרִיקַת דָּמוֹ על המזבח, שלא ניתן לדחותן למוצאי שבת, וּמִיחוּי קְרָבָיו – ניקוב מעיו בסכין כדי להוציא את הלכלוך מתוכם, שצריך לעשות זאת ביום השחיטה כדי שלא יסריחו, וְהַקְטָרַת חֲלָבָיו ואימוריו.

אֲבָל צְלִיָּיתוֹ של בשר הקרבן לצורך אכילתו, וַהֲדָחַת קְרָבָיו – שטיפת מעיו כדי לנקותם לגמרי, אֵינָן דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, משום שניתן לעשותן לאחר צאת השבת.

המשנה דנה במלאכות שניתן היה לעשותן קודם השבת: הֲרָכָבָתוֹ של הקרבן על הכתף להביאו לעזרה דרך רשות הרבים, וַהֲבָאָתוֹ מֵחוּץ לַתְּחוּם שנקבע לו בכניסת השבת, וַחֲתִיכַת יַבָּלְתּוֹ, אֵין דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, שמאחר שמלאכות אלו ניתן לעשותן לפני שבת, לא הותרו בשבת, על אף שהן מלאכות דרבנן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, דברים אלו דּוֹחִין את השבת הואיל ונחשבים מכשירי מצוה [פעולות הנעשות לצורך קיום מצוה] ואף מכשירי מצוה דוחים את השבת.

המשנה מביאה משא ומתן בין רבי אליעזר לרבי יהושע שחולק עליו: אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וַהֲלֹא דִּין הוּא – הלא ניתן ללמוד זאת בקל וחומר, מָה אִם שְׁחִיטָה שֶׁהִיא אסורה בשבת מִשּׁוּם מְלָאכָה מן התורה, ואף על פי כן דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת לצורך הקרבת הפסח, אֵלּוּ [–שלושת הפעולות הנזכרות לעיל] שֶׁהֵן אסורות רק מִשּׁוּם 'שְׁבוּת' שהוא איסור שבת מדרבנן, וכי לֹא יִדְחוּ אֶת הַשַּׁבָּת.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אין לומר קל וחומר זה משום שיום טוֹב יוֹכִיחַ, שֶׁהִתִּירוּ בּוֹ פעולות שאסורות מִשּׁוּם מְלָאכָה, כגון שחיטה ובישול, לצורך אוכל נפש, וְאף על פי כן אָסוּר לעשות בּוֹ אפילו פעולה שאיסורה רק מִשּׁוּם שְׁבוּת, כגון הבאת האוכל מחוץ לתחום, כאשר ניתן לעשותה לפני יום טוב. ואם כן ניתן לומר שגם לצורך הקרבת הפסח לא הותרו אלא דברים שלא ניתן לעשותם לפני שבת, אולם דברים שניתן לעשותם לפני שבת אפילו אם הם אסורים רק מדרבנן לא הותרו.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, מָה זֶּה – איך תאמר דברים אלו יְהוֹשֻׁעַ, מָה – כיצד ניתן להביא רְאָיָה ממה שלא התירו חכמים שבות לצורך אכילה ביום טוב שהיא רְשׁוּת, לְהקרבת קרבן פסח שהיא מִצְוָה,

המשך בעמוד קלח

הרי מסתבר שבכדי שלא תתבטל מצות הקרבת הפסח התירו חכמים איסורי שבות שלהם אפילו כשניתן לעשותם לפני שבת.

המשנה מביאה משא ומתן בין רבי אליעזר לרבי עקיבא שגם כן חולק עליו: **חֲשִׁיב רַבִּי עֲקִיבָא** לרבי אליעזר **וְאָמַר, חֲזָאֶה** [שמזים ממי אפר פרה אדומה על טמא מת כדי לטהרו, ביום השלישי וביום השביעי לטהרתו] **תּוֹכִיחַ** שאין לומר את הקל וחומר שאמרת, **שֶׁהֲרֵי** ההזאה ביום השביעי לטהרה קודם הפסח **הִיא מְשׁוּם מְצָוָה**, כדי שיוכל להקריב את הפסח בזמנו, **וְהִיא** אסורה בשבת רק **מְשׁוּם שְׁבוּת, וְאַף** על פי כן **אֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת** כשחלה בערב פסח, אף שמחמת כן לא יוכל הטמא להקריב את הפסח בזמנו, מפני שהיא רק ממכשירי הפסח ואינה נעשית בפסח עצמו. ואם כן, **אַף אַתָּה אַל תְּתַמַּהּ עַל אִלּוּ** [–שלושת הפעולות הנזכרות לעיל], **שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהֵן מְשׁוּם מְצָוָה**, שנעשות כדי שיוכל להקריב את הפסח, **וְהֵן** אסורות רק **מְשׁוּם שְׁבוּת**, מכל מקום **לֹא יָרְחוּ אֶת הַשַּׁבָּת**, מפני שהן רק ממכשירי הפסח.

אָמַר לוֹ **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְעָלֶיהָ** – על ההזאה עצמה **אֲנִי דָּן** להתירה בשבת לצורך הקרבת הפסח, שלא כדבריך. שהרי גם זה בכלל הקל וחומר הוא, **וּמָה אִם שְׁחִיטָה שֶׁהִיא** אסורה **מְשׁוּם מְלָאכָה** ואף על פי כן **דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת** לצורך הקרבת הפסח, **הַזָּאָה שֶׁהִיא** אסורה רק **מְשׁוּם שְׁבוּת, אֵינוֹ דִּין שֶׁתְּהֵיה דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת** לצורך זה.